

Dani Genís, Figueres, 28 de març del 2024

[Text de la presentació del llibre *S'obre el teló*, a la Biblioteca Fages de Climent de Figueres]

EL TÀVEC DE L'EMPORDÀ

Qui és en Damià Bardera? Ja sé que tots el coneixeu, però deixeu que comenci aquesta presentació amb una breu semblança biogràfica que ens permeti traçar les línies mestres de la personalitat barderiana, amb l'objectiu d'entendre millor la seva obra, reflex, no pot ser d'altra manera, de qui l'ha parida. En Damià va néixer a Viladamat el 1982, i la seva vida ha transcorregut en bona part a cavall de l'Alt i del Baix Empordà, tot i que ara viu exiliat de la tramuntana a Girona. De professió, en Damià és filòsof. O professor de Filosofia, que no sé si és ben bé el mateix, a Secundària, a l'INS de Palamós. Per tant i per força, un resistent, un patidor.

En Damià s'autodefineix com “un xic rondinaire”. No el conec prou per ser gaire categòric al respecte, però permetreu que en dubti. A mi en Damià em sembla un tros de rondinaire. Un rondinaire complet, majúscul, hiperbòlic. I està molt bé que ho sigui! Sempre he pensat que va amb l'ofici de filòsof. Crec que va ser Plató qui va descriure Sòcrates (col·legues de professió d'en Damià tots dos) com el “tàvec d'Atenes”, pel que tenia de mosca collonera. Doncs bé, si en Damià no s'ha autodefinit com a “tàvec de Viladamat”, o “de l'Empordà”, deixeu que l'hi defineixi jo. Qui no em cregui el convido a llegir, per exemple, els seus articles a *Nívol*.

Però més enllà d'això, d'on és i de què fa (d'ell i de les seves circumstàncies, vull dir), en Damià, qui és? Què és? Doncs bé, en Damià és escriptor. Sí, ja sé que això també ho sabeu tots i que potser a aquestes alçades algú començarà a pensar que la tria d'aquest presentador no ha estat gaire encertada, perquè només

deixa anar poca-soltades. I si és així demano disculpes, perquè voldrà dir que no m'he explicat prou bé. Quan dic que és Escriptor vull dir que en Damià és Escriptor. No pas escriptor. Escriptor, amb la primera E majúscula, cosa que dota la paraula d'una entitat així com molt més portentosa. En Damià és Escriptor, amb totes les lletres i amb tota la intenció. Que nasqués a Viladamat i que exerceixi de professor i... tot això són accidents, circumstàncies “circumstancials” de la seva vida, que no ha pogut evitar, com qui diu. Però el fet de ser escriptor, en canvi, és absolutament buscat, deliberat, premeditat, i fins i tot de vegades desvergonyidament exercit amb nocturnitat i traïdoria.

Per què dic això? Vaig conèixer en Damià ja fa uns anys, quan estava enllestint *Un circ al pati de casa*. Un amic comú, en Jordi Casals, em va convidar a un sopar al Shang-Hai de Figueres on ell també hi era. Allà, entre rotllets de primavera i vedella saté, i bevent cervesa aigualida de ves a saber quin cereal fermentat a la riba del Iang-Tsé, vaig escoltar-lo atentament. I confesso que vaig quedar prendat per la seva personalitat. Va parlar dels seus llibres, de com entenia la literatura, de la seva carrera literària... La seguretat, la convicció, la determinació eren aclaparadores. Ja el coneixeu. Ho sabeu. De seguit em vaig adonar que no era un paio normal. I no ho dic només perquè fos profe de filo (com sap tothom no hi ha cap profe de filo normal). A diferència de les altres persones que escriuen que conec, en Damià quan parla de sí mateix és com si ho fes en tercera persona (de fet, ara mateix fins i tot dubto si va ser el cas). En Damià té una clara vocació d'escriptor, i a més, d'escriptor important. No el vaig conèixer als inicis, abans de publicar res, però no crec que aquesta convicció (aquesta vocació) fos menor llavors.

Pel que he dit, podria fer l'efecte que en Damià és un paio pagat de si mateix, un tiu insuportable, que tot això no és un elogi, com s'escau a un acte com aquest i al paper de presentador que em pertoca, sinó tot el contrari. Però ni de bon tros! En Damià és un paio honest, però que a diferència de la immensa majoria dels mortals sap perfectament què vol, i què val. Aquella primera nit va acabar quan vam acompanyar-lo al cotxe. Entre facècies literàriofestives produïdes pels efluis de l'alcohol de baixa graduació, recordo que en Damià es va apropar al

maleter del seu cotxe, el va obrir i amb molt de misteri ens va convidar a veure què hi duia. I allà, de sota una manta, en van sortir... no un kalashnikov, ni un fardell d'haixix (que és el que s'esperaria ja que ens trobàvem a Figueres!), sinó un reguitzell de llibres seus. I me'n va regalar un. No cal dir que l'endemà mateix me'l vaig llegir àvidament i que aquell va ser el principi d'un llarg idil·li literari.

Fins a aquest *S'obre el teló*, que si no m'he descomptat és el seu desè llibre de narrativa. I probablement també el llibre més estrany de tots els que ha publicat, que ja és dir.

Aquest cop, l'editorial que ens l'acosta ha estat La segona perifèria. Una editorial jove però valenta (ho ha de ser per força si s'atreveix a publicar aquest llibre), amb molta empena i presència al territori, i que estan fent les coses molt bé fins ara. Només cal donar una ullada a aquest llibre per veure que és així: l'edició és acurada, xula, digna, un llibre que et dona ganes de comprar i de llegir des del propi dibuix de la coberta. Aquesta il·lustració tan ben trobada d'uns esquelets que ballen (alegria dels morts, festa funerària, carpe diem i tempus fugit, tot en un), i que reflecteix l'ànima, a mig camí del còmic i el dramàtic, metàfora de la dualitat de la vida humana, de molts dels relats del llibre.

Ja el títol ens pot dur a pensar una mica en això: *S'obre el teló*. Quin teló? El del teatre, per descomptat. Quin teatre? El de la vida, tal vegada? La comèdia humana, potser? El drama quotidià? Sense obviar l'estreta relació del teatre amb el circ, d'on en Damià sembla molts cops extreure els seus personatges, un *clown* per aquí, un forçut per allà, un funambulista més enllà... Una autèntica *freak parade* en tota regla no gaire lluny d'aquella altra que cantava Javier Gurruchaga a la seva cèlebre cançó ("pasen y vean la función va a comenzar", hi deia a l'inici el donostiarra). De la mateixa manera, aquests esquelets semblen convidar-nos a obrir les pàgines del llibre per donar pas a la funció barderiana, a aquest autèntic circ de puces, que és a punt de començar a girar.

I què hi ha a dintre, un cop obert el llibre? El primer, un pròleg. Obra de l'escriptora i editora Mònica Batet. Els pròlegs són com la fruita dolça de les coques: hi ha qui en menja i hi ha qui prefereix prescindir-ne i passar directament

a la coca. En aquest cas us aconsello que no el passeu per alt. La Mònica hi fa una al·legat ben bonic a favor de la literatura d'imaginació, que diu que manca en la literatura catalana. La Mònica es refereix a la literatura fantàstica, ja que tota la literatura és d'imaginació, al cap i a la fi. Però no tota és fantàstica. I la d'en Damià ho és. I sí, en fa falta més. Mai en tenim prou.

Hi ha, però, autors "importants", que per sentir-se'n més, d'importants, defugen aquesta etiqueta (de "fantàstic"). Com si fos un estigma, una llufa, una lletra escarlata vergonyant que menystingués qui la du penjada. Afortunadament, cada cop més autors transiten sense vergonya per tots els gèneres, sense manies ni complexos. També pel fantàstic. També en Damià. Només faltaria. La seva narrativa està farcida de vampirs, esquelets, autòmats... La qual cosa no li resta gens ni mica de força a la reflexió que hi ha al darrere. Se n'han dit moltes coses, d'en Damià, la majoria de vegades boniques. Segur que algun crític ha sabut trobar-li el fil conductor fins al gran Quim Monzó, per exemple, o al no menys gran Pere Calders, pares del nostre relat breu i tan fantàstics ells en les seves fonts, ja fossin l'absurd centreeuropeu en el cas del primer o el realisme màgic americà en el del segon.

Soc perfectament conscient, arribat fins aquí, que de moment he parlat de l'autor, de l'editorial, del títol del llibre, de la coberta, i fins i tot del pròleg, però que en tota aquesta estona encara no he dit res del llibre en qüestió. Recristus!, sembla que no vulgui parlar-ne, i no és això, tot el contrari! Però provar de desentrellar el misteri d'unes peces d'un hermetisme tan hermètic, d'un absurdisme tan absurd, i fer-ho amb l'autor al costat, què voleu que us digui?, és com intentar aprovar l'examen de conduir amb l'examinador enganxat a l'orella i anotant-ho tot amb boli vermell a la seva llibreta de cobertes negres. Per això faré el més intel·ligent i li passaré la paraula a l'autor, perquè sigui ell qui ens parli del seu llibre... després d'haver-ne dit jo, això sí, quatre cosetes. Quatre i prou, ho prometo, i perquè no sigui dit que menteixo les enumero i tot:

La primera. Sobre el gènere. *S'obre el teló* està compost de 47 contes, que prenen la forma de minipeces teatrals irreproduïbles. És curiós de veure com malgrat

estar llegint teatre (amb els seus diàlegs perfectament identificats, amb les seves acotacions...), en realitat les peces són petits contes, microficcions com les habituals. Caldrà demanar-li a l'autor el per què, d'aquest canvi. Per què fer teatre, que no sembla pensat per a representar-se?... En relació a això, també resulta interessant el rol que ens reserva a nosaltres, als espectadors. O més ben dit, als lectors. No sempre som simples entitats passives, a l'altra banda de les pàgines, sinó que en algun cas ens veiem transportats a dins de la pròpia narració i ens hi fa intervenir de manera més o menys activa, ni que sigui només per aplaudir. Caldrà indagar també el propòsit d'aquesta estratagema...

La segona cosa. Sobre el seu món. Aquest univers barderià. El barderavers. Molts lectors avesats a Bardera s'adonaran aviat que diversos relats d'aquest llibre són un retorn a aquell seu univers truculent, irònic, cruel, absurd que ja coneixem. Els símbols, les habituals icones barderianes, semblen posseir un sentit inexhaurible. Nens, maniquís, nines inflables... Bardera sembla preferir els productes inacabats, els projectes a mitges, els simulacres. Els nens són personetes, amb la capacitat d'infligir dolor i d'ésser cruels dels adults, però mancats de la seva maldat racional; els maniquís i les nines inflables tenen la inquietant semblança amb els homes que tenien aquells autòmats d'ETA Hoffmann, però precisament perquè es queden només amb la semblança, resulten inquietants, com tot allò que no arriba a ser del tot el que hauria de ser. Tenen falses vides, o vides de mentida. La seva nuesa, a més, podem entendre-la com una visió irònica i grotesca de la pròpia societat d'avui en dia, que l'autor també agrada de despullar i d'emmirallar en els seus textos (aquesta societat de consum, aquesta societat tan políticament correcta, aquesta societat de les avaluacions per competències i els gomets de colors). El grotesc també va néixer en un mirall, còncau, al Callejón del Gato. Allà s'hi reflectien els herois de l'Espanya clàssica en el teatre de Valle-Inclán. En el mirall de Bardera, quins herois s'hi reflecteixen? Caldrà preguntar-li, també.

La tercera cosa. Sobre el sentit de les coses (o la seva manca). "Hermetisme" i "absurdisme", he dit abans per referir-me a la seva obra. Potser no ho ha semblat, però eren elogis. En l'Europa d'entreguerres res tenia sentit al món. L'art, que

anhelava reflectir-lo, per tant, tampoc podia tenir-ne. I van néixer ismes com el Dadaisme. És el que passa aquí? L'absurd de Bardea és l'absurd de la nostra societat? Quin trencacaps! Perquè en aquests relats aparentment no hi passa gran cosa. Però fa la impressió que com menys contingut hi ha, més feina queda per al lector. Per a nosaltres. Un conte de Bardera no s'acaba quan s'acaba el conte. El lector no pot evitar, en acabar de llegir els relats, de demanar-se què ens vols dir l'autor. I això potser és el pitjor, provar de buscar-hi el sentit. Perquè... i si no en tenen, de sentit? Potser Bardera només vol fer-nos sentir ximplets. Poca cosa. O al contrari, vol veure fins on arriben les nostres elucubracions intel·lectualoïdes per inventar un sentit al que no en té. Més preguntes per a l'autor.

I finalment la quarta i última cosa. Sobre la crítica. No sé si l'autor estarà d'acord amb què aquest és el seu llibre més estrany, almenys com a exercici de narrativa, i paradoxalment diria que és també el que ha tingut més ressò mediàtic. Núria Joanico, Ponç Puigdevall, Tina Vallès, Lluís Llorca... Una llarga llista d'il·lustres. Ah sí!, si fins i tot aquesta vegada ha aconseguit sortir per la teletrés! La nostra! Totes li han post, que ja tocava.

Acabo. Que també va tocant. El temps ha confirmat el que ell ha sabut sempre i jo vaig descobrir aquella nit de 2018 al Shang-Hai: que en Bardera és un escriptor amb majúscula. Un tros d'escriptor. Un escriptor cridat (d'aquí ve etimològicament la paraula "vocació", de crida) a fer coses fora del corrent. Del normal. A excel·lir. I, per tant, no sempre a ser comprès. O seguit. O comprat... És el que té ser un "autor de culte", suposo: reps els màxims elogis de la crítica... però tens un nombre reduït de lectors. Però això dona igual! ...o potser no? No ho sé, li haurem de preguntar a ell. En qualsevol cas, deixeu que ho digui jo: que encara avui molts lectors ignorin qui és Damià Bardera és accidental, i diu menys dels lectors que d'en Damià Bardera. Vull pensar que arribarà el dia que el descobriran. Que n'agafaran un llibre, que el llegiran i que el gaudiran. I que ja no el deixaran anar. Sempre és bon moment per fer-ho. Tal hi fa si és una nit en el maleter d'un cotxe o en una parada el dia de Sant Jordi, o a la teva llibreria de confiança. O avui mateix, per què no, aquí. Per exemple amb aquest llibre.

